

JOURNAL OF RESEARCH
IN EDUCATION AND SOCIETY
EĞİTİM VE TOPLUM
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
ISSN: 2458 - 9624 (Online)

Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi/JRES, 6(2), 192-214, 2019

MİMARLIK SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ALAN SEÇİMLERİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

THE FIELD PREFERENCE OF SENIOR ARCHITECTURE STUDENTS

Zeynep Yeşim İLERİSOY¹ ve Hilal AYCI²

¹ Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Ankara, Türkiye, e-posta: zyharmankaya@gazi.edu.tr

² Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Ankara, Türkiye, e-posta: hilalayaz@gazi.edu.tr

Gönderim Tarihi: 04.03.2019

Düzeltilme Tarihi: 31.05.2019

Kabul Tarihi: 13.06.2019

Öz

Mimarlık meslek pratiği 21. yüzyılda heterojen, çok katmanlı ve sürekli dönüşen bir karaktere sahiptir. Bu heterojen karakter mimarlık mesleğinde uzmanlaşma olgusunu önemli hâle getirmektedir. Öğrencilerin mimarlık mesleğindeki farklı alanlara ilişkin ilgi ve bilgilerinin değerlendirildiği bu araştırma, Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümünde bulunan 69 son sınıf lisans öğrencisi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin toplanmasında anket tekniğinden ve yarı yapılandırılmış mülakat yönteminden yararlanılmıştır. Anket verilerin analizinde frekans ve yüzdeler kullanılırken; görüşmeler doğrultusunda elde edilen bilgiler ise betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Çalışmada alan seçimine etkisi olduğu düşünülen alt başlıklara yönelik veriler oluşturulmuş ve bu verilerin güncel mimarlık eğitiminin uzmanlaşmak istenilen alan seçimine yönelik etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin, alan seçimleri ile bu alanlara ilişkin bilgi düzeyleri arasında büro ve kamu alanlarında uyumlu sonuçlar elde edilmiş, buna karşın şantiye ve akademi alan tercihlerinde bilgi düzeyi ve alan tercihi ilişkisinin kurulmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Mesleki uzmanlaşma, Mimarlıkta mesleki pratiği, Mimarlık eğitimi

Abstract

Architectural professional practice has a heterogeneous, multilayered and continuously transforming character in the 21st century. This heterogeneous character makes the specialization more important than ever. This research, in which students' knowledge and skills levels related to the fields of architecture are determined, was carried out within the scope of 69 senior undergraduate students in the Department of Architecture of Gazi University. Survey technique and semi-structured interview method were used to collect data. In the analysis of collected survey data, frequencies and percentages were used; information obtained in accordance with the interviews was evaluated by descriptive analysis method. In the study, data for sub-headings that are thought to have an effect on the selection of the field were designed and the effect of current architectural education on the selected field was investigated. As a result of the study, it was seen that the students' level of knowledge about the field preference and their knowledge about these fields were consistent in their preferences of office and public fields, but the relationship between level of knowledge and field

Atıf için Künye Bilgisi: İlerisoy, Z. Y., & Ayci, H. (2019). Mimarlık son sınıf öğrencilerinin alan seçimlerine yönelik bir değerlendirme. JRES, 6(2), 192-214.

preference was not established in their preferences of construction site and academic field.

Keywords: Professional specialization, Professional practice in architecture, Architectural education

Giriş

Sosyokültürel, ekonomik, teknolojik değişimler, bilim alanlarındaki yeni buluşlar, demokrat düşünceler, insan haklarındaki gelişmeler eğitimden beklentilerin artmasına yol açmış; geleneksel eğitime baskı yaparak eğitimi bireyi öne çıkaracak yönde dönüştürmüştür. Geleneksel eğitimde öğrenciye bilgi yükleyerek sadece zihinsel gelişime önem veren anlayış, yerini toplumu ileri götürebilecek, geliştirebilecek ve koşulları sorgulayan anlayışa bırakmıştır. Yirminci yüzyılda eğitilmiş insan sayısında görülen artış, insanların eğitim hayatlarından itibaren, kariyer hedeflerini belirleyerek çalışma yaşamına girmelerini zorunlu kılmıştır. Yeni ekonomik düzen içerisinde, artık hiçbir ülkede “yaşam boyu iş” garantisi kalmamış “yaşam boyu eğitim” ve “istihdam edilebilirlik” kavramları geçerlilik kazanmıştır (Kurt, 2004). Günümüzde genel eğitim teorisindeki dinamizm, pratikteki dinamizmden kaynaklanmaktadır. Bu dinamik yapı, her meslekte uzmanlaşma ve alan seçiminin önemini arttırmaktadır. Mimarlık mesleğinde uzmanlaşma ile ilgili tartışmalar, yalnız bugün değil tarihsel süreçte de önemli yer tutmuştur.

Mimar Sinan mimarlığın, tüm uzmanlık alanları içerisinde en zor meslek olduğunu belirtmiştir (Freely ve Burelli, 1992, s. 11). Mimar Sinan’ın uzmanlık olarak ima ettiği konular, mesleğin uygulama alanında bir çok farklı alana hakimiyetin gerekliliği ile ilişkilidir. Sinan, sahip olduğu mühendislik, dülgerlik vb. gibi birçok alanda bilgisi ile mesleğini icra etmiştir. Vitruvius ise yüzyıllar öncesinde mimarlığın birçok disiplinle ilişkilendirilmesi gerektiğini belirtmiş, bu alanları; çizim, geometri, tarih, felsefe, müzik, tıp, hukuk ve astronomi şeklinde sıralamıştır (Vitruvius, 1960, s. 4). Buradan hareketle görülmektedir ki mimarın uzmanlık alanı birçok disiplinle ve çok çeşitli uzmanlaşmış bilgiyle ilişkilidir. Bu uzmanlık alanları hem teori hem de pratikle iç içedir ve zamanla diğer disiplinlerle etkileşim daha da önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle 21. yüzyılda, dünyada birçok meslek alanında olduğu gibi, mimarlık mesleği de toplumun beklentileri ve değişiminden etkilenerek dinamik bir disipline dönüşmüştür (Brady, 1996). Bu dinamizm mimarlık mesleğinin ilişkili olduğu diğer alanların sayısını daha da arttırırken aynı zamanda pratikteki uzmanlaşma bilgisini daha da spesifik hale getirmiştir. Mimar Sinan’ın meslek pratiğinde görüldüğü gibi aynı anda tüm alanlara hakim olma durumu çağımızda olanaksızdır. Bu nedenle inşaa sürecinde farklı

alanlarda uzman birçok mimar aynı anda çalışmaktadır. Mimarlıkta uzmanlaşma konusunu derinleştirmeden önce genel olarak mimarlığın tarifine bakmak faydalı olacaktır.

Geniş bir perspektifte tanımlamak gerekirse; somut ve soyut değerlerin bir arada bulunduğu mimarlık; topluma ve insana yönelme açısından bilimsel ağırlığı olan; yapısal kurgu, strüktür ve donatı yönünden tekniğe ve mühendisliğe dayanan; biçim, kütle ve mekân olgusu bakımından sanatsal etkinliği amaçlayan çok özel ve karmaşık bir sentezin sonucunda gerçekleşmektedir (Erbil, 2009). Tasarlama ve inşa etme olgularının baskınlığı olsa da düşünsel alanlar mimarlığın kapsamına girmektedir. Gerçekleşmesi beklenmeyen tasarımlar ya da sadece elektronik ortamda gerçekleştirilmiş bir sanal çalışma da birer mimarlık ürünüdür. Bunun yanında mimarlıkla ilgili düşünce, bilgi ve kuram üreten tartışmalar da mimarlık dışı değildirler (Erbil, 2009). Bu denli kapsamlı alanları içeren mimarlık disiplininde kişiler, çalışmak ve üzerinde yoğunlaşmak isteyecekleri alan seçimlerinde birçok seçeneğe sahiptir. Bu nedenle mimarlık mesleğinde bütüne hâkim olmanın yanında, meslek alanında uzmanlaşma önemli yer tutmaktadır.

Sanayi devriminden önce bir yapının inşa sürecinde mimar, sürecin her alanına dâhil olmaktadır. Hatta mimarın çoklu rolleri olduğu gibi mimar olmayanların da inşa etme sürecine dâhil oldukları görülmektedir. Örneğin 418 Floransa Katedrali'nin kubbesini inşa etmek üzere açılan yarışmayı kazanan Filippo Brunelleschi kuyumcudur (King, 2010). Mimar Sinan dülger (marangoz), asker, mühendis ve mimar kimliklerini bir arada taşır fakat daha çok mimari dehasıyla anılır (Neciboğlu, 2013, s. 15). Ancak sanayi devrimi ile mimarlık alanında uzmanlaşmanın temeli atılmıştır. Üretim sürecindeki gelişmeler ilerledikçe ve geniş kapsamlı alanlar oluşmaya başladıkça mimarlık disiplininde kişiler, çalışmak ve üzerinde yoğunlaşmak isteyecekleri alan seçimlerinde birçok seçeneğe sahip olmuştur. Bu nedenle mimarlık mesleğinde bütüne hâkim olmanın yanında, meslek alanında uzmanlaşma önemli yer tutmaya başlamıştır. Uzmanlaşmanın gerekliliği ve mimarlık alanının hitap ettiği alanların çeşitliliğiyle birlikte günümüz mimarlarının sahip olması gereken bilgi ve beceriler de farklılaşmıştır.

Uğur Tanyeli, *Mesleği Yeniden Tarif Etmek: Metropolleşen Dünyada Mimarın Rollerini* başlıklı yazısında mimarlık mesleğindeki son yüzyıl içerisindeki değişimi metropolleşme ile ilişkilendirir (Tanyeli, 2017). Dünyada kentlerin gün geçtikçe metropolleşmesi ile homojenliğin olanaksız hâle gelmesi sonucu kentler fiziksel, toplumsal ve kültürel anlamda farklı elemanlar içermektedirler. Eskiden de çeşitlilik içeren bir dünya varken bugün çok daha fazla bileşenli bir karmaşa vardır. Bu karmaşa içerisinde ise yüzyıllar boyunca mimarlık

mesleğinde teori ve pratik arasındaki ilişki tartışılan bir olgu olmuştur. Habraken mimarlık pratiğini, teorinin sorduğu sorunun cevabı olarak tanımlamıştır (Habraken, 1996, s. 19). Tafuri'ye göre de ideolojik bir temeli olmayan üretim imkânsızdır ve bundan dolayı pratik ürün teorisi ile desteklenme ihtiyacı duyar (Tafuri, 1969). Teorinin temelini oluşturan mimarlık eğitimi ve pratiği arasındaki ayırım ise Orta Çağ'a, Antik Yunan'a ve Roma'ya dayanır (Brown ve Yates, 1996, s. 122). 1973 yılında ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı Bilgi Denel, teori ve pratik arasındaki geçişin zorluğuna değinerek, mimarın alan seçimi ve sonrasındaki uzmanlaşma sürecinin ne denli uzun zaman aldığını şu sözlerle açıklamıştır;

...Çok uzun süre mimarlık dalı bir güzel sanat dalı olarak ele alınmış, eğitimi bir usta-çırak ilişkisi içinde görülmüştür. Eskiden mimar her şeyi yapan bir kişi iken bugün birçok diğer dalların yaptığı işleri koordine eden insan hâline gelmiştir. 1930'larda meşhur bir söyleyiş vardı: Harvard Üniversitesinde o günün tarifine göre bir mimarın yetişmesi için 26 yıl okuması icabettiği söylenirmiş. Bugünün ölçülerine göre, buna bir ömür yetişmeyecektir (Ünlü, 2006).

Metropolleşen dünyada değişen yalnızca mimarın mesleki rolleri değil aynı zamanda da mimar sayısıdır. Dünya Mimarlık Kongresi (UIA)'nin 2004 yılındaki raporuna göre Japonya'da bir mimar başına 438 kişi düşerken, Litvanya'da 3711 kişiye bir mimar düşmektedir. Türkiye'de ise 2319 kişiye bir mimar düşmektedir (UIA, 2004, s. 20). Mimar profilinde ve sayısında meydana gelen tüm bu değişimler mimarlık eğitiminin şekillenmesinde itici bir güç olmuş, alan seçimini önemli ve zorlu bir durum hâline getirmiştir.

2006 yılında gerçekleştirilen Mimarlık ve Eğitim Kurultayı'nda alan seçimi ve uzmanlaşma vurgulanmış, mimarlık meslek pratiğinde geleneksel uzmanlaşma (*proje mimarlığı, uygulama proje mimarlığı, mimari canlandırma alanı, bina maliyet ve keşif uzmanlığı, şantiye mimarlığı*) ve yeni uzmanlaşma (*Giydirme cephe mimarlığı, gayrimenkul geliştirme, yapı malzemesi elemanı üretim, satış ve uygulama*) olarak iki başlık altında ele alınmıştır (Ünlü, 2006). Bu değerlendirme Tanyeli'nin bahsettiği mimarlık meslek alanında heterojenleşmeyi desteklemektedir. Ancak bu noktada mimarlık eğitiminde öğrencilerin mesleğin heterojenleşmesinin bilincinde olup olmadıkları önemli bir soru olmaktadır.

Mimarlık eğitiminin teorik bilginin yanında uygulamayı da içermesi, meslek pratiği ile iç içe olması mesleğe hazırlanan öğrencilerin olgunlaşmasında önemlidir. Örneğin; mimarlık, mühendislik ve inşaat teknolojisinde yapı sektörü için dijital çalışma yöntemi sunan, uluslararası inşaat projelerinde zorunlu hâle gelen YBM (Yapı Bilgi Modellemesi) teknolojisi kullanılmakta; ancak YBM kullanan personel konusundaki eksikliğin sektörün en büyük problemlerinden biri olduğu belirtilmektedir (Levitt, 2007; McGrawhill, 2009). Buna paralel olarak Johnson ve Gunderson (2010) yaptığı çalışma ile mimarlık, mühendislik ve inşai

alanlarda çalışacak olan yeni mezunlarda; güçlü işbirliği kabiliyeti, kendi profesyonel alanlarını ilgilendiren sosyal-çevresel-ekonomik konularda daha geniş perspektifle bakış açısı, hızla değişen teknolojiye hakimiyet, dünya ile iletişim içerisinde olmak ve kompleks problemlere çözüm olacak şekilde kendisini yenilemek gerekliliğinin altını çizmiş ve mimarlık alanında uzmanlaşma konusunun önemine vurgu yapmıştır. 2007 yılında Hollanda'da gerçekleştirilen Designtrain Kongresi'nde de mimarlık alanında uzmanlaşmanın, mimarlık eğitim sürecinde farklı alanları kapsayacak biçimde edinilmesi sonucuna ulaşılmıştır (Özmen, 2007). Yapılan başka bir araştırmada eğitimin dışında, mimarlık bürolarında dahi uzmanlaşma oranının düşük olduğu belirtilmiştir (Oluwatayo, Amole, 2013). Bu değerlendirmeyi Aycı ve İlerisoy (2018) gerçekleştirdikleri, mimarlık mesleğinde farklı alanlarda uzman kişiler ile yapılan görüşmeler sonucunda, günümüzde meslekte uzmanlaşma bilincinin lisans düzeyinde yerleşmediği ve bunun önemli bir eksiklik olduğunu ortaya konulan çalışmayla desteklemektedir.

Eğitim sürecinin sonlarında kişilere kendilerini ve mesleğe dair hedeflerini ortaya koymaları açısından fırsatlar verilmesi gerekir. Örneğin; yeni mezun bir mimarın şantiye sektörünün gerekleri konusunda uzmanlaşmasının beş yıla yakın bir zaman diliminde gerçekleşmesi, uzmanlaşmanın mimarlık eğitimi süreci kadar zaman aldığına göstergesidir. Uzmanlaşmaya dair karar ve tecrübelerin eğitim sürecinde alınması bu süreyi kısaltacaktır. Bu bağlamda, eğitim sürecinde öğrencilerin ilgi alanlarının tespit edilmesi ve özellikle bitirme süreçlerindeki alacakları derslerin bu alanlara göre yönlendirilmesi meslek için önemli bir gelişme olacaktır (Özbay, 2018).

Araştırmanın Amacı ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada mimarlık öğrencilerinin mezuniyet sonrası alan seçimlerine yönelik bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışma kapsamında öğrencilerinin alan seçimi planlarıyla ilgili hedefleri sorulmuş, alan seçimine etkisi olduğu düşünülen alt başlıklara yönelik veriler oluşturulmuş ve güncel mimarlık eğitiminin uzmanlaşılacak istenilen alan seçimine yönelik etkisi araştırılmıştır. Çalışma grubu mimarlık okulları içerisinde bitirme düzeyine ulaşan son sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Elde edilen sonuçlara bağlı olarak, öğrencilerin kariyer planlamasında eğitim sisteminde yapılması gerekenler konusunda yol gösterici bulgulara ulaşılması hedeflenmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden *durum çalışması* kullanılmıştır. Tek bir durum ya da olayın derinlemesine boylamsal olarak incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bu yöntem için tanımlanan adımlar aşağıda bahsedilen şekilde gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sorularının geliştirilmesi; Yapılan alan yazın araştırmasında meslekte uzmanlaşma konusu farklı disiplinler kapsamında ele alınmıştır. Mimarlık mesleği için ise alan seçimi konusunda kısıtlı sayıda araştırmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan biri, Türkiye’de mimarların uzmanlaşması konusunun tartışıldığı III. Mimarlık Eğitim Kurultayı’dır. Kurultayda bu konunun mimarlık okulları ve mimarlık firmaları düzeyinde incelenmesi gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır (Ünlü, 2006). Buradan hareketle bu çalışma en temelde şu iki soruya cevap aramıştır: Mimarlık öğrencilerinin mezuniyet sonrası alan seçimleri nasıl biçimlenmiştir? Mimarlık öğrencilerinin hedeflerindeki alan seçimleri ile mimarlık pratiğine yönelik temel bilgileri uyumlu mudur?

Araştırma alt problemlerinin geliştirilmesi; Cevabı aranan sorulara yönelik güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içerisinde inceleyen bu çalışmada, öncelikle mezuniyet sonrası alan tercihi konusunda etkisi olduğuna inanılan; demografik özellikler, mesleğe giriş süreci, mimarlık eğitimi süreci alt başlıklar olarak değerlendirilmiştir. Sonrasında kariyer planlamasında hedefledikleri alan seçimleri sorulmuş ve seçimlerinin mimarlık pratiğine yönelik temel bilgileri ile olan ilişkileri incelenmiştir.

Araştırmaya katılacak bireylerin seçimi; Belirlenen hedef doğrultusunda çalışmanın evreni, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, çalışılan problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip ve bilgi açısından zenginlik sağlayacak kişiler, nesnelere ya da olaylardan oluşturulabilir (Büyüköztürk ve diğ., 2012, s. 24). Çalışmanın evreni Gazi Üniversitesi Mimarlık bölümündeki 2018-2019 eğitim yılı sonunda mezun durumuna gelen 69 öğrenciden oluşmaktadır.

Verilerin toplanması ve analiz edilmesi; Verilerin toplanmasında hem yazma ve doldurmaya dayalı anket yöntemi hem de verilerin açıklık kazanması için yüz yüze, yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Alan yazın incelemesi ve istatistik uzmanlarının görüşleri doğrultusunda hazırlanan anket formunda 40 kapalı uçlu soru oluşturulmuş, yarı yapılandırılmış görüşme ile de amaç etrafında nasıl, niçin sorularına cevap aranmıştır. Anketler aracılığı ile toplanan sınıflandırılabilir nitel verilerin analizinde frekans ve yüzdeler;

görüşmeler doğrultusunda elde edilen derinlemesine bilgilerin analizinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Toplanan verilerin alt problemler ile ilişkilendirilmesi; Farklı alt başlıklar altında elde edilen veriler ile öğrencilerin hedefledikleri çalışma alanları çapraz tablolar aracılığı ile bir veri seti olarak değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bulguların değerlendirilmesinde (i) demografik özellikleri, (ii) mesleğe giriş süreci, (iii) eğitim süreci ve (vi) mezuniyet sonrası hedeflenen çalışma alanı seçimleri incelenmiştir.

Demografik Özelliklere Yönelik Bulgular

- Elde edilen verilere göre mezun olma durumundaki öğrencilerin cinsiyet dağılımları %55,1'i kadın, %44,9'u erkek şeklindedir. Yaş dağılımları bakımından %49,2'si normal yaş aralığında (21-23 yaş), %50,8'ü ise eğitim sürelerinin uzaması sebebiyle 24 yaş ve üstündedir.
- Üniversitenin İç Anadolu'da yer alması sebebiyle %47,7'si üniversiteye başlamadan önce İç Anadolu bölgesinde ikamet etmekte, bu oranı Marmara (%17,4) ve Akdeniz (%11,6) bölgeleri takip etmektedir.
- Baba mesleğinde % 20,3'ü kamu personeli, %11,6 inşaat sektörü ile ilgili mühendis veya tekniker, % 10,1'i işçi, %34,8'i serbest meslek, %23,2'si emeklidir.
- Aile gelirinde %27,5'i 1000-3000 TL arası, %44,9'u 3001-5000 TL arası, %17,4'ü 5100-7000 TL arası ve %10,1'i de 7010-10000 TL arası sınıflara ayrılmıştır.

Mesleğe Giriş Sürecine Yönelik Bulgular

- %62,3'lük kısmın üniversite öncesi eğitiminde mimarlık mesleğine ilgisi olduğu, ancak sadece %36'lık bir grubun mimarlık eğitimi ve mesleğine yönelik nicel bilgisi olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu yanıtlar üzerine eğitime yönelik nicel bilgisi olmayarak gelen öğrencilere neden tercih ettikleri sorulduğunda çok para kazanma ümidi ve prestijli bir meslek sahibi olma en sık alınan cevaplar olmuştur.
- Mesleğe giriş sürecinde *Mimar olmaya nasıl karar verdiniz?* sorusuna ise %59,4'ü "İlgi alanlarıma ve yeteneklerime uygun olması", %20,3'ü "Sınav sisteminin bir sonucu",

%14,5'i "Ailemin yönlendirmesi" ve %5,8'i ise farklılaşan cevaplar vermiştir. Buradan meslek seçiminde genel olarak bilinçli bir şekilde hareket edildiği yani bu mesleğin isteyerek seçildiği anlaşılmaktadır.

- Meslek eğitimi aldıkları bölümü tekrar seçme şansı olsa hangi bölümü isteyecekleri soruna ise %77,6 oranında öğrenci tekrar mimarlık seçeceklerini ifade etmiştir. Bu büyük oran, mimarlığın hem eğitimde hem de mesleki anlamda birçok açıdan kişiyi tatmin eden bir disiplin olduğunu göstermektedir.

Eğitim Sürecine Yönelik Bulgular

- "Mimarlık eğitimi sürecinde aldığınız hangi dersler meslek pratiğinde çalışmayı planladığınız alan seçiminde etkili oldu?" sorusunda öğrencilerin öncelikleri birbirinden farklılaşmıştır. Dersler en temelde uygulamalı dersler ve teorik dersler olarak iki başlık altında gruplandırıldığında uygulamalı dersler meslek pratiğine yönelik alan seçimini en çok etkileyen ders grubu olmuştur. Detaylı bir sıralama verilir ise; Mimari Tasarım %46,4, Yapım Sistemleri %23,2 ve Restorasyon %20,3 oranları ile seçilmiştir. Teorik derslerden ise Mimarlık Tarihi %2,9 ve Kentsel Tasarım %7,2 oranları ile seçilenlerdir. Aldıkları dersler kapsamında, mimarlık eğitimde zorunlu uygulama alanı olan stajların öğrencilerin meslek pratiğinde çalışmayı planladıkları alan seçimlerine çok önemli ölçüde etkisi olduğu (%91,3) ortaya çıkmıştır.
- Farklı alanlardan yola çıkarak; mimarlık bölümlerinde ortak müfredatın dışına çıkma imkânı sağlayan seçmeli derslerin öğrencilerin meslek pratiğinde çalışmayı planladıkları alan seçimlerine etkisinin değerlendirilmesinde ise %84,1 oranında olumlu etkisi olduğu sonucu elde edilmiştir.
- Öğrencilerden eğitim sürecinin son basamağında kendilerini mimarlık temel eğitim programı konularındaki (*tasarım, yapı bilgisi, bilgisayar becerileri, tarih ve kuram bilgisi, taşıyıcı sistem bilgisi ve yabancı dil*) bilgi düzeylerine yani yetkinliklerine göre değerlendirmeleri istenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1

Farklı Bilgi Düzeylerine Göre Öğrenci Sayıları ve Yetkinlik Ortalamaları

	Tasarım	Yapı	Bilgisayar	Tarih-Kuram	Taşıyıcı sistem	Yabancı dil
1 (Az)	2	3	7	8	3	29
2 (Orta)	31	22	24	27	14	29
3 (İyi)	32	38	30	31	47	7
4 (Çok İyi)	4	6	8	3	5	4
<i>Ortalama yetkinlik</i>	<i>2.55</i>	<i>2.68</i>	<i>2.65</i>	<i>2.42</i>	<i>2.78</i>	<i>1.79</i>

Temel eğitim konularına yönelik öz değerlendirme yapan çalışma grubu yetkinliklerini genellikle 2 (orta) ve 3 (iyi) aralığında tariflemiş, sadece yabancı dil yetkinliğinde ortalamanın altına düşen bir oranda (1.79) bilgi düzeyine sahip olduklarını belirtmiştir.

Alan Seçimine Yönelik Bulgular

Çalışmanın odak noktası olan mezuniyet sonrası hedefledikleri çalışma alanı sorulmadan önce, meslek pratiğine yönelik beklenti ve tecrübelerine yönelik bulgular şu şekilde sıralanmıştır;

- Öğrencilerin farklı çalışma alanlarındaki maaşlara yönelik bilgi düzeyi sorulmuş ve %97 oranında maaş seviyeleri konusunda bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Alan seçimlerinde alınan maaşların etkisi sorgulandığında ise %60,9'luk kısım tarafından çalışma alanı seçiminde maaşın etkili olduğu belirtilmiştir. Buradan hareketle öğrencilerin alan seçiminde ekonomik kaygıların önemli yer tuttuğu görülmektedir.
- Örgün eğitimlerinin bitmesine çok az kalmasına rağmen güncel iş ilanlarını takip etme oranları sorulduğunda %43,5 seviyesinde olumlu cevap alınmıştır. Çoğunluğun güncel iş ilanlarını takip etmemesi mesleğe adım atmalarına az bir zaman kala öğrencilerin iş bulma kaygı düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir.
- Öğrencilerin eğitimleri süresince yarı zamanlı olarak çalışma durumları incelendiğinde; mimarlık dışında bir alanda çalıştığını belirten öğrencilerin oranı %59, mimarlıkla ilgili herhangi bir alanda yarı zamanlı olarak çalıştığını belirtenlerin oranı %29'dur. Yapılan görüşmelerde öğrencilerin neden mimarlık alanı dışında çalıştıkları sorulduğunda alınan en önemli cevap ekonomik gerekçeler olmuştur.

Çalışmanın hedefini oluşturan, mimarlık temel alanlardan hangisinde çalışmayı planladıkları sorusu sorulduğunda; büro, şantiye, akademi ve kamu seçimlerinin ağırlıkları sırasıyla %37,7, %21,7, %13 ve %7,2 olarak değişmektedir. Geri kalan %32'lik kesim ise karar vermediğinden dolayı birden fazla alan seçimi yapmış; bu seçimlerin dağılımı ise büro ve şantiye %8,8, büro ve akademi %5,8 oranları ile elde edilmiş, geri kalan %5,8'lik kısım kararsız olduğunu belirtmiştir (Tablo 2).

Mimarlık temel alanlarına ek olarak kişinin vizyonunu genişleten ve çok yönlü bir tecrübe kazandıran farklı uzmanlıkları da ele alan bu çalışmada yan alan seçimleri de öğrencilere sorulmuştur. “*Temel alan tercihlerine alternatif olarak hangi yan alanlarda çalışmak istersiniz*” sorusuna %59,4'lük oranda “ilgim ve bilgim yok” cevabı vermeleri öğrencilerin

mimarlık alanının heterojenleşen yapısı sonucu ortaya çıkan yan alanlarda çalışabilecekleri farkındalığının olmadığını göstermiştir (Tablo 2). Yan alanlarda çalışmak istediğini söyleyen öğrencilerin %29,6'sı mesleki bilgi gerektiren yan alanları (*kamulaştırma, yöneticilik, dekorasyon, endüstri ürünleri tasarımı vb.*), %11'i ise meslek bilgisi gerektirmeyen (*sinema sektörü, yayın sektörü, reklam sektörü vb.*) yan alanlarda çalışmayı tercih etmişlerdir.

Tablo 2

Öğrencilerin Temel ve Yan Alanları Tercih Etme Oranları (%) ile Eğitim Sürecinde Çalışma Deneyimleri

Çalışmayı planladığım temel alanlar	Büro	37.7
	Şantiye	21.7
	Akademi	13
	Kamu	7.2
	Büro veya şantiye	8.8
	Büro veya akademi	5.8
Çalışmayı planladığım yan alanlar	Kararsız	5.8
	Mesleki bilgi gerektiren	29.6
	Mesleki bilgi gerektirmeyen	11
	Bilgim ve ilgim yok	59.4

Araştırmaya katılan öğrencilerin çalışmak istedikleri alanlar incelendiğinde, büro deneyiminin ilk sırada olduğu, hatta ikilemler içinde de en çok düşündürülen tercih olduğu görülmektedir. Hâlbuki öğrenciler temel eğitim konularına yönelik bilgi düzeylerinde uygulama alanlarında (taşıyıcı sistem, yapı) kendilerini yetkin görmelerine rağmen şantiye alanı öğrenciler tarafından ikinci sırada tercih edilmiştir. Bu farklılıklar noktasında alan seçimlerine yönelik tercihlerinin açıklık kazanması için yarı-yapılandırılmış mülakat yöntemi ile niçin, nasıl sorularına cevap aranmış; yapılan görüşmelerde ortaya konan sebepler tartışılmıştır. Bu tartışmalar sonucunda;

- Öğrenciler büro alanını tercih etme nedenlerini; bilgisayarla çalışma ortamı, mimarlığın ve proje sürecinin içerisinde olmak, tasarım konusunda tecrübe kazanmak, tasarım becerilerini ortaya koymak, aktif çalışma ortamı, grup çalışması şeklinde sıralamışlardır. Tercih etmemelerini ise; çalışma şartlarının iyi olmaması (uzun ve belirsiz çalışma saatleri vb.), teknik elemandan ileriye gidilememesi olarak değerlendirmişlerdir.
- Şantiye alanını tercih etme nedenlerine verdikleri cevaplarda en dikkat çeken, uygulama alanında bilgi sahibi olmak istemeleridir. Tercih etmelerindeki diğer nedenler; dinamik çalışma ortamı ve ekonomik açıdan daha iyi koşullara sahip olmak şeklinde açıklamışlardır. *Neden tercih etmiyorsunuz?* sorusuna ise büyük çoğunluk çalışma şartlarının ağırlığını gerekçe göstermişlerdir.

- Büro ve şantiyeden sonra en çok tercih edilen alan akademi olmuştur. Akademi alanını neden tercih ediyorsunuz sorusuna; düzenli bir hayat, saygınlık, ilgi duyduğum alanda yoğunlaşmak, eğitim faaliyetlerinin içerisinde olmak, araştırma ve yeni keşifler, felsefi altyapının oluşması şeklinde cevaplar verilmiştir. Tercih etmeme nedenlerini ise; mesleki pratik bilgiyi köreltmesi ve sabırlı bir yapıya sahip olmama olarak ortaya çıkmıştır.
- Diğer alanlara göre belirgin bir şekilde en az tercih edilen kamu alanında ise öğrencilerin tercih etmemelerinin en belirgin nedenleri; meslekte ilerleme şansının kısıtlı olması, bürokratik işlerin mesleğin önüne geçmesi, kısıtlanmışlık hissi, rutin iş hayatı şeklinde sıralanabilir. Ancak bu seçilmeme nedenlerinin tersine, tercih edilme nedenleri de düzenli ve rahat bir hayat, iş ve gelir garantisi ve iş saatlerinin sabit olması şeklinde açıklanmıştır.

Çaprazlanan Veriler

Çalışmanın odak noktası olan mimarlık öğrencilerinin alan seçimleri ile anlamlı çıkarımlar oluşturulan başlıklar çapraz tablolar aracılığı değerlendirilerek eğitim sisteminde yapılması gerekenler konusunda yol gösterici çıkarımlar elde edilmeye çalışılmıştır. İlk olarak araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri ile alan seçimlerinin değişimi ele alınmıştır (Tablo3).

Cinsiyet ile bağlantı kurulduğunda, büro tercihinde kadın ve erkek öğrencilerin %50 oranlarla dağıldığı, şantiye alanına yönelik ise kadınların (%14,4) erkeklere (% 7,2) oranla iki kat fazla tercihte bulunduğu gözlemlenmiştir. Erkek öğrencilerin %7,2 oranında büro veya şantiye alanında ikilemde olması, buna karşın kadınların %1,4 oranında büro veya şantiye alanlarında ikilemde olmaları kadınların şantiye kararında daha kararlı olduklarının göstergesidir. Akademi alanında ise toplam öğrenci sayısının %13 oranında kadın öğrenci bu alanda çalışmayı isterken, erkek öğrencilerin akademi alanını tercih etmedikleri görülmüştür. Sadece %2,9 oranında erkek öğrenci büro veya akademi alanında iklimde kalmışlardır. Bu açıdan erkek öğrencilerin akademi alanından uzak durma nedenlerini incelemek ve bu konuda onlara rehberlik etmek öngörülebilir bir sonuçtur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Ankara'da yer alan Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'ne geldiği bölgeler ile alan tercihleri incelendiğinde; Marmara Bölgesi'nden gelen öğrencilerin alan tercihleri içerisinde büro tercihinin oranı (%11,3) diğer tercihlere göre oldukça yüksektir. Bunun nedeni başta İstanbul olmak üzere Marmara Bölgesi'ndeki ekonomik faaliyetlerin getirdiği iş ortamından dolayı büro alanının tercih

ettikleri şekilde yorumlanabilir. Ayrıca, Doğu, Güneydoğu ve Karadeniz'den gelen öğrenciler ağırlıklı olarak şantiye alanını tercih etmişlerdir. Bu bölgelerden gelen öğrencilerin şantiye alanı tercihi doğrudan sahada çalışma istekleri ve ekonomik gerekçelerle açıklanabilir.

Tablo 3

Demografik Özellikler ve Alan Seçimleri Ait Çaprazlanan Veriler (%)

		Büro	Şantiye	Akademi	Kamu	Büro veya şantiye	Büro veya akademi	Kararsız
Cinsiyet	Kadın	18,8	14,4	13	1,4	1,4	2,9	2,9
	Erkek	18,8	7,2	-	5,8	7,2	2,9	2,9
Geldiği il	İç Anadolu	17,3	8,70	5,80	2,90	5,80	4,35	2,90
	Marmara	11,5	2,90	1,45	-	-	-	1,45
	Akdeniz	4,35	2,90	2,90	1,45	-	-	-
	Doğu Anadolu	-	1,45	2,90	-	-	1,45	-
	Karadeniz	4,35	2,90	-	-	-	-	1,45
	Ege	-	-	-	-	2,90	-	-
	Güneydoğu	-	1,45	-	1,45	-	-	-
	Yurtdışı	-	1,45	-	1,45	-	-	-
Döneneği il	İstanbul	7,25	4,35	2,90	-	1,45	1,45%	1,45
	Ankara	18,8	8,70	5,80	5,80	2,90	-	2,90
	Akdeniz	-	1,45	-	-	-	-	-
	Ege	1,45	-	-	-	1,45	-	-
	Marmara	2,90	-	-	-	-	-	-
	Ege	-	-	-	-	1,45	-	-
	Herhangi bir büyükşehir	4,35	-	1,45	-	1,45	4,35	-
	Yurtdışı	2,90	7,25	2,90	1,45	-	-	1,45
Baba Mesleği	Emekli	7,25	4,35	4,35	-	4,35	-	2,90
	Serbest meslek	17,3	7,25	2,90	2,90	1,45	1,45	1,45
	İşçi	2,90	1,45	-	1,45	1,45	1,45	1,45
	Memur	7,25	4,35	2,90	2,90	-	2,90	-
	Tekniker/Mühendis	2,90	4,35	2,90	-	1,45	-	-
Aile geliri	1000-3000	11,5	4,35	-	2,90	4,35	1,45	2,90
	3100-5000	15,9	14,49	8,70	-	2,90	2,90	-
	5100-7000	7,25	1,45	2,90	2,90	1,45	1,45	-
	7100-10000	2,90	1,45	1,45	1,45	-	-	2,90

Mezuniyetleri sonrasında dönmeyi hedefledikleri bölgeler/iller kapsamında ise; öncelikle öğrencilerin toplamının %40,58'i Ankara'da, %13'ü İstanbul'da ve %10,2'si de herhangi bir büyükşehirde kalmayı istemektedir. Bu noktada öğrencilerin mezuniyet sonrasında büyükşehirlerde meslek hayatlarına devam etmek istedikleri sonucu çıkmaktadır. En dikkat çekici çıkarımlardan biri ise Güneydoğu Anadolu'dan, Doğu Anadolu'dan ve Karadeniz'den gelen öğrenci yüzdesi toplamda %17,4 olmasına rağmen, öğrencilerin çalışmayı düşündükleri bölgeler arasında Güneydoğu, Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgeleri yer almamasıdır. Buradan hareketle bu bölgelerden gelen öğrencilerin tekrar bölgelerine dönüş yapmayacağı sonucu çıkmaktadır. Taşradan gelen öğrencilerin dönüş yapmak istememe nedenlerinin araştırılması bu bölgelerin kalkınması ve istihdamının artırılması için önem arz etmektedir. Ayrıca bu oranlar içinde dikkat çeken diğer veri ise araştırmaya katılan öğrenciler arasında %15,9'u yurtdışında ve bu oranın yarısı da şantiye alanında çalışmak istemektedirler.

Yurtdışını hedefleyen öğrencilere niçin, nasıl soruları yöneltildiğinde ise hem ekonomik hedefler hem de idealist yaklaşımlar ile yurtdışı tercih ettiklerini beyan etmişlerdir. Hâlbuki öğrenciler yabancı dile yönelik bilgi düzeylerini değerlendirdiklerinde kendilerini yetersiz bulmuşlardır. Bu noktada yapılması gereken ilk müdahale; mimarlık disiplininin dinamik yapısı ve çalışma hayatındaki sürekliliği için mesleki yabancı dil yetkinliğinin artırılmasıdır.

Öğrencilerin baba meslekleri ile alan seçimleri arasında ilişki sorgulandığında; babası emekli ve memur olan öğrenciler %7,25 oranla büroda çalışmak istemektedirler. Babası serbest meslekte olanlar ise %17,3 oranında büroda çalışmak istemektedirler. Buradan hareketle babası serbest meslekte olanların, serbest alana ilgisinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılabılır. Babası işçi olanların alan tercihlerinde belli bir alanda belli bir yoğunlaşma göstermemiş, farklı alanlara dağılmıştır. Bu da babası işçi olanların alan seçimi konusunda destek almaları ve bilinçlendirilmeleri gerektiğinin göstergesidir.

Gelir sınıfına göre tercihlerde ise en büyük orana sahip orta gelir grubunda alan seçiminde %15,9 oranla büro tercihi ve %14,4 oranla şantiye tercihi yer almaktadır. Öğrencilerin alan tercihinde gelir arttıkça büro ve şantiye tercihlerinde azalma görülmektedir. Orta gelirli öğrencilerin şantiye alanına büro alanı kadar yönelmesi ekonomik kaygılarla ilişkilendirilebilir. Bu öğrencilerin şantiye alanında çalışmak istedikleri özel konulara yönelik olarak desteklenmeleri ve yönlendirilmeleri ekonomik kaygılarla şantiye alanını tercih etmeleri durumunda onların başarısına olumlu etki edecektir.

Çapraz tablolar aracılığı ile elde edilen diğer bir veri seti ise alan seçimi ile meslek pratiğine yönelik temel bilgileri içermektedir (Tablo 4). Mimarlık pratiğindeki dört temel alana (*büro, şantiye, kamu ve akademi*) yönelik önemli gereksinimler, alanlarında uzman kişilerle yapılan görüşmeler ile elde edilen bulgular sonucunda belirlenmiş (Aycı ve İlerisoy, 2018) ve her bir alana yönelik önem arz eden beşer adet soru hazırlanmıştır (Tablo 4). Bu sorular aracılığıyla mezun olmalarına az kalan öğrencilerden mimarlık pratiğine yönelik temel bilgiler konusunda kendilerini değerlendirmeleri istenmiş, sonrasında elde edilen bilgiler ile hedeflerindeki alan seçimleri ile uyumları incelenmiştir.

İlk olarak; mesleki uygulamanın aktif bir parçası ve mimarlık mezunlarının en çok çalışmayı planladığı alan olan mimarlık bürolarına yönelik gereken bilgi ve beceriler incelendiğinde;

- Büro alanının temelini oluşturan uygulama projesi tecrübeleri sorulduğunda %58 oranında olumlu cevap alınmıştır. Seçtikleri çalışma alanlarından bağımsız olarak, her mimarın tecrübe etmesi gereken bu yetkinlik için beklenenden düşük çıkan oran meslek

pratiğine yönelik bilinç düzeyi konusunda düşündürücüdür. Temel çalışma alanlarından en aktif şekilde uygulama projesi çizilen mimari bürolarda bu yetkinliğine bakıldığında ise uygulama projesi deneyimi olmayanların fazla olması, alan seçimine yönelik tutarlı bir davranış sergilememektedir.

Tablo 4

Meslek Pratiğine Yönelik Temel Bilgiler ve Alan Seçimlerine Ait Çaprazlanan Veriler (%)

		Katılma durumu	Büro	Şantiye	Akademi	Kamu	Büro veya Şantiye	Büro veya Akademi	Kararsız
Mimarlık Bürosu	Uygulama projesi çizdin mi?	Evet	17,4	13,0	8,7	5,8	7,2	2,9	2,9
		Hayır	20,3	8,7	4,3	1,4	1,4	2,9	2,9
	3 boyutlu tasarımı aktif kullana biliyor musunuz?	Evet	34,8	15,9	11,6	5,8	7,2	5,8	2,9
		Hayır	2,9	5,8	1,4	1,4	1,4	-	2,9
	İmar yönetmeliğine hâkim misiniz?	Evet	5,8	-	-	-	-	-	1,4
		Hayır	31,9	21,7	13,0	7,2	8,7	5,8	4,3
Emsal hesaplama, TASK, KASK hesaplama hakkında bilgi var mı?	Evet	11,6	4,3	1,4	1,4	2,9	1,4	0,0	
	Hayır	26,1	17,4	11,6	5,8	5,8	4,3	5,8	
Teklif doyası hazırlamayı biliyor musun?	Evet	4,3	4,3	1,4	-	1,4	-	1,4	
	Hayır	33,3	17,4	11,6	7,2	7,2	5,8	4,3	
Modern malzeme teknolojisinin takip ediyor musun?	Evet	23,2	13,0	8,7	4,3	8,7	4,3	4,3	
	Hayır	14,5	8,7	4,3	2,9	-	1,4	1,4	
Hiç metraj yaptınız mı?	Evet	18,8	8,7	5,8	4,3	2,9	0,0	4,3	
	Hayır	18,8	13,0	7,2	2,9	5,8	5,8	1,4	
Hakediş hakkında bilgi var mı, hiç hakediş dosyası hazırlığı yaptın mı?	Evet	8,7	4,3	2,9	4,3	1,4	5,8	1,4	
	Hayır	29,0	17,4	10,1	2,9	7,2	-	4,3	
Şantiye alanı yönetimi hakkında bilgi var mı?	Evet	8,7	7,2	4,3	1,4	8,7	-	2,9	
	Hayır	29,0	14,5	8,7	5,8	0,0	5,8	2,9	
Hiçbir uygulamada teknik bir elemanla (usta, tekniker) çalıştın mı?	Evet	23,2	13,0	5,8	4,3	8,7	-	2,9	
	Hayır	14,5	8,7	7,2	2,9	-	5,8	2,9	
Hiç alan yazın taraması ve araştırma özeti yazdınız mı?	Evet	5,8	5,8	4,3	0,0	1,4	2,9	2,9	
	Hayır	31,9	15,9	8,7	7,2	7,2	2,9	2,9	
ALES, YDS, YÖKDİL sınavlarına yönelik bir hazırlığınız var mı?	Evet	15,9	11,6	13,0	2,9	4,3	2,9	2,9	
	Hayır	21,7	10,1	-	4,3	4,3	2,9	2,9	
Yüksek lisans yapmayı planlıyor musunuz?	Evet	26,1	17,4	13,0	2,9	4,3	5,8	5,8	
	Hayır	11,6	4,3	-	4,3	4,3	-	-	
Bilimsel çalışmanın yöntemine ilişkin kavramlar (hipotez, problem, metod) hakkında bilginiz var mı?	Evet	8,7	5,8	5,8	1,4	2,9	2,9	5,8	
	Hayır	29,0	15,9	7,2	5,8	5,8	2,9	-	
Kaynak gösterme yöntemleri (APA, MLA) hakkında bilginiz var mı?	Evet	1,4	4,3	5,8	0,0	1,4	2,9	2,9	
	Hayır	36,2	17,4	7,2	7,2	7,2	2,9	2,9	
KPSS sınavına girdiniz mi?	Evet	8,7	1,4	4,3	4,3	1,4	-	-	
	Hayır	29,0	20,3	8,7	2,9	7,2	5,8	5,8	
Teknik şartname nasıl hazırlanır bilgin var mı, tecrübe ettin mi?	Evet	2,9	4,3	-	-	1,4	-	1,4	
	Hayır	34,8	17,4	13,0	7,2	7,2	5,8	4,3	
Hiç tadilat projesi çizdin mi?	Evet	17,4	7,2	2,9	1,4	1,4	2,9	2,9	
	Hayır	20,3	14,5	10,1	5,8	7,2	2,9	2,9	
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Birim Fiyat listesi pozları hakkında bilginiz var mı?	Evet	20,3	11,6	2,9	5,8	2,9	2,9	1,4	
	Hayır	17,4	10,1	10,1	1,4	5,8	2,9	4,3	
Yaklaşık maliyet hesabı nasıl yapılır, biliyor musunuz?	Evet	21,7	11,6	7,2	5,8	2,9	1,4	1,4	
	Hayır	15,9	10,1	8,7	1,4	5,8	2,9	2,9	

- Projeleri geliştirmek ve görselliğini arttırmak gibi sunduğu fırsatlardan yararlanmak amacıyla çağın vazgeçilmez ihtiyaçlarından olan üç boyutlu tasarım yöntemlerine yönelik hakimiyet tüm öğrenciler arasında %84,1 oranında olumlu yanıt almıştır. Aktif olarak kullandıklarını beyan edenlerin temel alanlar içinde dağılımı incelendiğinde ise büyük

çoğunluk mimarlık bürolarını seçmiştir. Bu soruda alan seçimine yönelik tutarlı bir davranış sergilenmiştir.

- Proje uygulamasında dikkate alınması kaçınılmaz olan ve tasarım sınırlarını veren Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'ne hâkim olma durumu tüm bireyler arasında %7,2 ağırlığına sahiptir. Büyük çoğunluğun bu yönetmelik ve gereklerini bilmediklerini ifade etmesi meslek hayatlarında sürekli denetleyecekleri/denetlenecekleri bu konuya dair bilince sahip olmadıklarını göstermektedir. Ancak burada alan seçiminde anlamlı bir sonuç oluşturacak nokta; Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği bilgisine sahiplerin büyük çoğunluğunun mimarlık ofislerini seçmiş olmasıdır.
- Hayata geçirilecek bir yapının sınırlarının belirlenmesi için bilinmesi şart olan emsal hesaplama, KASK ve TASK hesapları hakkında sadece %23,2'lik kısım konuyu bildiklerini ifade etmiştir ve bu bilgiye sahiplerin yarısı da büro alanı seçmiştir. Bu dağılım alan seçiminde bilinçli bir yaklaşım olduğunu göstermektedir.
- Bir projenin müellifi olabilmek için, tariflenen imalatlar ve tasarladıkları teknik spesifikasyonlara göre işin ön bütçesi ve iş programı ile işin zamansal boyutu yönünden bilgi aktaran ve profesyonel yaklaşım gerektiren teklif dosyası hazırlanması konusunda %13'lük kısım bu süreci bildiklerini ifade etmiştir. Bu bilgi ve beceriye sahip öğrencilerin çoğunluğu büro ve şantiye seçmiştir. Öğrencilerin bu seçimi de tutarlı bir yaklaşım içerir.

Yapılacak işin, proje ve şartnamelerin isteklerine uygun olarak yapılması amaçlı kurulan şantiye alanında üretim, imalat ve teknik bilgi donanımı önemlidir. Kapsamlı bir işletim mekanizması olan şantiye alanına yönelik gereken bilgi ve beceriler incelendiğinde;

- Projenin imalatı sırasında modern malzeme ve teknolojilerine yönelik bilgilerin güncel tutulması, uygulanacak detaylara hâkim olunması, malzeme hakkında kazanılması gereken imalat bilgileri yapılan işin doğru planlanmasını sağlar. Modern malzeme teknolojisi bilgisine yönelik cevaplarda %66,7 oranında öğrenciden olumlu geri dönüş alınmıştır. Bu oranın alan tercihlerine göre dağılımı incelendiğinde; öğrenciler içerisinde büro alanını seçenlerde oran %23,2 iken, şantiye alanını seçenler %13'tür. Modern teknoloji ve malzeme bilgisi büro alanında da gerekli olmasına karşın şantiye alanında doğrudan kullanılan bir bilgidir. Bu sebeple şantiyeyi tercih edecek öğrencilerin sahip oldukları modern malzeme bilgileri arttırılmalıdır.

- İnşaat ve imalat sektöründe mimarların metraj hesaplarındaki bileşenlere hâkim olması ve bu hesabı yapabilmesi önemli bir yetkinliktir. Öğrencilerin metraj konusunda tecrübeli olma durumları tüm bireyler arasında %44,9 ağırlığına sahiptir. Alan dağılımına bakıldığında büro seçenlerde bilen ve bilmeyenler eşit oranlarda mevcuttur. Ancak şantiye alanı seçenlerin yarısından fazlasının bu konuya hâkim olmaması doğrudan üretim alanında çalışma şartları düşünüldüğünde şantiye alanında desteklenmesi gereken bir başka başlıktır.
- Yapılan üretim ile karşılığında alınacak para arasındaki ilişkiyi kurmak ve bu bağlamda imalatların eksiksiz ve planlı olarak ilerlediğinin kontrolü niteliğinde olan hakediş dosyası hazırlama konusunda öğrencilerin bilgi birikimi sorulduğunda %29'u kendisini yetkin görmektedir. Maddi kaynakların elde edilmesini sağlayan bu bilginin alan seçimlerine göre dağılımında özellikle şantiye alanında olumsuz cevapların çok olması alan seçiminde bilinçli tercihlerin yapılmadığını göstermektedir.
- Gerek terminolojisi gerekse bileşenleri kapsamında ön bilgi gerektiren şantiye alanı yönetimi hakkında ise %33,3'lük bir oranda konuyu bildikleri ve başarabileceklerini düşündükleri kaydedilmiştir. Tercih edilen alanlar bakımından oranları incelendiğinde genele oranla büro ve şantiye seçenlerin bu konuya daha hâkim olduğu gözlenmektedir. Fakat her iki alanda da hâkim olanların olmayanlara oranı oldukça azdır. Buna rağmen şantiye alanında hâkim olma oranı büro alanına göre daha fazladır.
- Sahada yapılan üretimin sistemli bir şekilde ilerleyebilmesi için inşaat teknikerleri, formenler, operatörler, taşeronlar vb. teknik elemanlar arasındaki bağlantı ve iletişimin sağlanması büyük önem arz etmektedir. Herhangi bir uygulamada teknik bir eleman (usta, tekniker, formen...vb.) ile çalışıp çalışmama durumu sınıandığında %58 oranında olumlu cevap alınmıştır. Yapılan görüşmelerde şantiye stajlarında bu tecrübeyi elde ettiklerini söyleyen öğrenciler disiplinler arası iletişimin öneminin farkındadır. Şantiye alanını tercih edenlerin çoğunluğunun teknik bir elemanla çalışmış olması da alan seçimi açısından bilinçli bir tercih olarak yorumlanabilir.

Hem üniversite hem ülke hem de evrensel anlamda bilim üretebilmek ve öğretebilmek için en prestijli meslek alanlarından olan akademisyenliğe yönelik bilinç düzeylerinde elde edilen bulgular özetlendiğinde;

- Herhangi bir alan yazın taraması veya araştırma özeti yazmaya yönelik tecrübelerinde %23,2 oranında öğrenci bu konuları bildiklerini ve deneyimlediklerini belirtmiştir. Bu

oran dağılımı incelendiğinde büro, şantiye ve akademi alanını seçenler arasında oranlar birbirine yakın çıkmış, fakat akademi alanını tercih eden öğrencilerin kendi içerisindeki dağılımında hayır oranının yüksek olduğu görülmüştür.

- Yüksek lisans yapabilmek ve akademisyen olabilmek için gerekli olan ALES ve yabancı dil gibi Yüksek Öğretim Kurulu sınavlarına (YÖKDİL) yönelik hazırlıkları sınındığında da %53,6 olumlu cevap alınmıştır. Öğrencilerin okul bitmeden bu sınavlara ilgili olmaları zaman kazanmak ve verimli hazırlık yapmak açısından önemlidir. Özellikle akademisyen olmak isteyenlerin hepsi bahsedilen sınav sonuçlarını okulu bitirmeden elde etmiştir.
- Lisans eğitimini tamamladıktan sonra %75,4 oranında öğrencinin yüksek lisans yapmayı gelecek planlarına dâhil ettiği sonucuna varılmıştır. Ancak burada önemli olan Akademi seçmek isteyenlerin bu soruya verdikleri cevaptır. Akademi alanını tercih eden öğrencilerin tamamının yüksek lisans yapmayı düşünmesi akademik alan tercihinde bilinç düzeyinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.
- Bilimsel çalışmaların yöntemine ilişkin hipotez, problem, metot gibi kavramlar hakkındaki bilgiler sorulduğunda araştırmaya katılan öğrencilerden %33,3 oranında evet cevabı alınmıştır. Ancak temel alanların tümü kapsamında akademik alanı tercih edenlerin bu konuda yetkin olmadığı gözlenmiş, alan seçimine yönelik bilinçli bir yaklaşım sergilenmemiştir.
- Bilgilerin doğru aktarımı konusunda kaynak gösterme yöntemleri hakkında ise %18,8 oranında bilgi sahibi olduklarını belirten öğrencilerden akademi alanını seçenler arasında hayır diyenlerin oranının fazla olması bu konun desteklemesi gerektiğinin göstergesidir.

Kamu çalışanı sayısının olması gereken ihtiyacı karşılayabilmesi, teknik ihtiyacın giderilmesi ve denetimlerin alanında uzman kişilerce yapılabilmesi amacıyla kamuda mimarların istihdam edilmesi bir ülkenin kalkınmışlık düzeyinin ölçüsüdür. Öğrencilerin kamu sektörüne yönelik donanımları için detaylı değerlendirme sürecinde elde edilen sonuçlar özetlendiğinde;

- Kamuda çalışabilmenin ön şartı olan KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) sınavına girmiş olma durumları tüm bireyler arasında %20,3 ağırlığına sahiptir. Bu değer alanlara göre dağılımı ve her alanın kendi içindeki oranları incelendiğinde, kamuda çalışmak isteyenler arasında bu sınavı tecrübe edenlerin oranı sınava girmeyenlere göre fazladır ve bu durum alan seçimine yönelik bilinçli bir yaklaşım sergilemektedir.

- Teknik şartnamenin nasıl hazırlandığına yönelik bilgi sahibi olma durumu tüm bireyler arasında %10,1 ağırlığına sahiptir. Oldukça düşük sayıda olan şartname hazırlama bilgisi öğrencilerin alan dağılımında ise büyük çoğunluğu şantiye alanında çalışmayı planlamakta, hiçbiri kamuda çalışmayı düşünmemektedir. Ancak kamu personelinin iş açılımında önemli yer tutan bu bilgi gerekliliğinin kamu isteyenler arasında bilinmiyor olması alan seçiminde bilinçli bir tutum sergilenmediğini göstermektedir.
- Tadilat projesi çizme konusunda olumlu cevaplar tüm bireyler arasında %36,2 ağırlığındayken bu oran içinden kamu isteyenler %1,4 şeklinde çok düşük bir paya sahiptir.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Birim Fiyat Listesi ve yönetmeliklerine yönelik bilgi birikimleri tüm bireyler arasında %47,8 ağırlığına sahiptir. Kendi içlerindeki dağılımları incelendiğinde büro, şantiye ve kamu seçenlerde çoğunluğun bu konuya hâkim oldukları; akademi seçenlerin, ikilemede olanların ve kararsızların ise konuyu bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu değerlendirme de alan seçiminde tutarlı bir dağılım sergilendiğini göstermektedir.
- Yaklaşık maliyet hesabı yapmaya yönelik bilgi birikimleri tüm bireyler arasında %52,2 ağırlığına sahiptir. Öğrencilerin çoğunluğunun hâkim olduğu bu dağılımda her tercih alanı kendi içinde değerlendirildiğinde kamu isteyenler arasında bu bilgiyi bilenlerin fazla olası alan seçiminde tutarlı bir davranış sergilendiğini göstermektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Öğrencilerin kariyer planlamasında, eğitim sisteminde yapılması gerekenler konusunda yol gösterici bulgulara, alt başlıklar doğrultusunda değinilecek olursa elde edilen genel bulgular Tablo 5’de özetlenmiştir. İlk olarak, mesleğe giriş sürecine değinilecek olunursa, farklı faktörlerin olduğu soru demetinde mimarlık bölümünü tercih etme nedenleri yönünde ilk sırada %59,4 oranında mimarlık alanına ilgi ve bilginin yer alması vardır. Bu durum mesleki başarıya olumlu katkı sağlayacaktır. Meslek seçimi hem ferdi hem de toplumsal önem taşımaktadır. Türkiye’de bu seçim yükseköğretime geçiş sınavları (YGS) aracılığıyla yapılmaktadır ve meslek tercih sebeplerinde sınav sisteminin bir sonucu cevabı ikinci sırada %20,3 oranıyla yer almaktadır. Türkiye’de öğrencilerin orta öğretimde elde ettiği kazanımlar ne yazık ki mimarlık eğitimini desteklememektedir. Bu sebeple tercih edilmeden önce, teknik yönünün yanında sanatsal içeriğe de sahip olan mimarlık eğitime yönelik bilgi düzeyi

arttırılmalıdır. Bu bilgi düzeyinin sağlanması ise mesleğe adaptasyon süreci ve mesleğin benimsenmesi için çok önemlidir.

Demografik bulgulara değinecek olursa; taşradan gelen öğrenciler (Karadeniz, Doğu ve Güney Doğu) ağırlıklı olarak şantiye alanını tercih etmişlerdir. Bu nedenle taşradan gelen öğrencileri ilk yıllarından itibaren alan sorgulaması yaptırılarak şantiye alanını tercih edecek öğrencilerin bu alandaki seçmeli derslere yönlendirmek, eğitim sürecinde yarı zamanlı çalışabilecekleri şantiyeler konusunda bilgi vermek, meslek yaşantılarında başarılarına katkı sağlayacaktır. Marmara ve İç Anadolu'dan gelen öğrenciler çoğunlukla büro alanını tercih etmişlerdir. Bu tercihin nedenleri araştırılarak, sonrasında ihtiyaca göre büro alanı ile ilişkili seçmeli derslere yönlendirilerek, yarışma projeleri, üç boyutlu tasarım, farklı meslek alanlarıyla birlikte çalışma vb. gibi temel çalışma konularında ders içerikleri ile desteklenerek, araştırma derslerindeki konuları bu alanı besler nitelikte olmasıyla mesleki alandaki başarılarının artması sağlanabilir.

Tablo 5

Mimarlık Son Sınıf Öğrencilerinin Alan Seçimi Değerlendirmesi

Mesleğe Giriş Sürecine Yönelik
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Meslek seçiminde genel olarak ilgi duyan bir şekilde hareket edildiği yani bu mesleğin isteyerek seçildiği görülmüştür. ❖ Mesleğe giriş sürecinde ilgi ve bilgi oranları farklı değerlerdedir. Meslek tercihinden önce daha düşük seviyede olan mimarlık eğitime yönelik bilgi düzeyi artırılmalıdır.
Demografik Bulgulara Yönelik
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Cinsiyet farklarının alan seçimlerinde farklılaşmalara etkisi olmuştur. Sebepleri araştırılmalıdır. ❖ Farklı bölgelerden gelen öğrencilerin alan seçimleri farklılaşmıştır. Sebepleri araştırılmalıdır. ❖ Taşradan gelen öğrencilerin tekrar taşra bölgelere dönüş yapmak istememe nedenleri araştırılmalıdır. ❖ Babası işçi olanların alan seçimi konusunda destek almaları ve bilinçlendirilmeleri gerekmektedir.
Mimarlık Eğitimi Sürecine Yönelik
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Özellikle yurtdışını hedefleyen öğrencilerin yabancı dil yeterlilikleri artırılmalıdır. ❖ Mimarlık temel alanı dışındaki uzmanlaşma gerektiren özellikli yan alanlar konusunda bilgilendirme yapılmalıdır. ❖ Stajların içerikleri çoğaltılmalı, sayıları artırılmalı ve bir dönem boyunca aktif bir şekilde eğitimin parçası haline getirilmelidir. ❖ Aldıkları eğitimlerdeki bilgi seviyelerini değerlendirdikleri bölümde, kendilerini çok iyi değerlendirmemelerinin sebepleri araştırılmalıdır.
Meslek Pratiğindeki Temel Bilgilere Yönelik
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Büro alanı tercihleri ile ilgili sorulan beş temel bilgi düzeyleri uyumludur. ❖ Şantiye alanı tercihleri ile ilgili sorulan beş temel bilgi düzeylerinden 1 tanesi uyum göstermiştir. Şantiye alanında çalışmak isteyenlerin özel konulara yönelik olarak desteklenmeleri ve yönlendirilmeleri gerekmektedir. ❖ Akademi alanı tercihleri ile ilgili sorulan beş temel bilgi düzeylerinden 2 tanesi uyum göstermiştir. ❖ Kamu alanı tercihleri ile ilgili sorulan beş temel bilgi düzeylerinden 3 tanesi uyum göstermiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %15,9'u mezun olduktan sonra yurtdışına çıkmak istemektedir. Yurtdışına çıkmak isteyen öğrencilerin yarısı yurtdışında şantiye alanında çalışmak istediklerini belirtmiştir. Fakat yabancı dil yeterlilik düzeyinde ortalama düşüktür. Öğrencilerin %80'i yabancı dil seviyesine çok az veya az yanıtını vermişlerdir. Özellikle yurtdışına gidecek öğrenciler alanıyla ilgili teknik yabancı dil eğitimiyle desteklenmelidir.

Metropolleşen dünyada geçmişe göre heterojen bir meslek alanına dönüşen mimarlıkta bu değişime paralel olarak eğitim alanı da heterojen ve çok yönlü dönüşüme ayak uydurmalıdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin mimarlık eğitimi sürecine yönelik cevaplarına bakıldığında; hepsinin mimarlığın en temel alanlarına yönlendikleri, temel alanı dışındaki uzmanlaşma gerektiren özellikli yan alanlar konusunda büyük çoğunluğun, ilgi ve bilgilerinin olmaması öğrenciye çok yönlü tecrübe kazandıran kurguya sahip bir eğitim programına duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Güzer'e göre mimarlık eğitimindeki çeşitlenme ile öğrencinin zenginleşeceği bir gerçektir. Hatta mimarlık mezunlarının aldıkları eğitim ile inşaat sektörü dışında, karikatürist de, müşavir de, takı tasarımcısı da, fotoğrafçı da olabileceğine dikkat çeken Güzer, tüketim toplumu içindeki en büyük paya sahip olan mimarlığın eğitim müfredatı içerisinde yer alan derslerle, alan tercihlerinden öte, kişisel vizyonlarının ve dünyaya bakış açılarının zenginleştirilmesi gerekliliğinin altını çizmiştir (Güzer, 2018). Bu noktada öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik seçmeli derslerin sayılarının artırılması ve kapsamlarının güncel olması ilk akla gelen öneridir. Öğrencilerin kendilerini ve yeteneklerini algılamalarını sağlamak amacıyla seçmeli dersler önemli yer tutmakta; bu derslerin mevcut durumunu, çeşitlilikler-esneklikler-olanaklar üzerinden sorgulanmalıdır (Ghonim ve Eweda, 2018).

Eğitim sürecinde yapılan büro ve şantiye stajlarının kurgusal yapısından dolayı öğrencilerin büyük çoğunluğu bu temel alanları tercih ettiği çıkarımı yapılabilir. Bu bağlamda farklı uzmanlıkları görmeleri mesleklerine olan ilgiyi ve kişisel bağlılıklarını arttıracığından dolayı stajların içeriklerinin çoğaltılması, sayılarının artırılması ve bir dönem boyunca aktif bir şekilde eğitimin parçası haline getirilmesi en temel çözüm önerisidir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aldıkları eğitimlerdeki bilgi seviyelerini değerlendirdikleri soruda kendilerini çok iyi değerlendirmelerinin oranı %8'dir. Bu durum mesleğe adım atmadan önceki son basamakta öğrencilerin mesleki anlamda özgüvenlerini artırma sorunsalını öne çıkarmaktadır. Ayrıca eğitim sürecinde herhangi bir alanda yarı zamanlı olarak çalışma durumunda da mimarlık dışında bir alanda çalışanların mimarlıkla alakalı bir alanda çalışanlara göre fazla olması ayrı bir eğitim basamağı olan öğrenci-profesyonel yaşam arası iş sahalarının araştırılması konusunda zıt bir durum oluşturmaktadır. Öğrencilerin yarı zamanlı iş arayışlarında bilinçlenmeleri ve mesleki alanlarda yarı zamanlı çalışmalarını mesleğe hazırlık döneminde ve mezuniyet sonrası alan seçiminde olumlu etki yaratacaktır.

Son olarak öğrencilerin temel alan bilgileri ile alan tercihlerinin uyumuna bakılacak olursa;

- Araştırmaya katılan öğrencilerin ağırlıklı olarak mimari büro alanında kullanacakları bilgi

düzeyleri ve becerileri konusunda deneyim sahibi olma oranları azdır. Buna rağmen bu alana yönelik bilgisi olanların ağırlıklı olarak büro alanını tercih etmeleri, anlamlı bir dağılım göstermiştir.

- Öğrencilerin geneli modern malzeme ve teknoloji takibi, metraj yapma, teknik bir elemanla çalışma konularında bilgi düzeyleri düşük, en yüksek bilgi düzeyi olan şantiye alanı yönetimi konusunda dahi 1/3 oranında bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.
- Akademi alanında öğrencilerin kullanacağı bilgi ve becerilerin bu alanı seçen öğrenciler arasındaki durumu değerlendirildiğinde yüksek lisans yapma ve başvurular için gerekli sınavlar hakkında yeterlilik konularında bilinçli olmalarına karşın akademik çalışmalarda metodoloji, alan yazın taraması, araştırma özeti yazma ve kaynak gösterme yöntemlerine ilişkin bilgi ve becerilerde az sayıda öğrencinin olumlu cevap verdiği görülmüştür. Akademi alanını hedefleyen öğrencilerin bilgi düzeyi kapsamında desteklenmeleri önemlidir.
- Mezun durumundaki öğrencilerin kamu alanı tercihi oran olarak azdır. Bilgi düzeyleri sorulan beş temel alan bilgisi, üçünde yüksek çıkmış, bu sonuç kamu alanı tercihi yapan öğrencilerin bilinç düzeylerinin yüksek olduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak, mimarlık bölümü son sınıf öğrencilerinin potansiyelleri ve alan tercihlerinin karşılaştırıldığı bu çalışmada meslek pratiğine yönelik verdikleri kararlarda değişken bir bilinç düzeyi olduğu gözlenmiştir. Hâlbuki mimarlık eğitiminin teorik bilginin yanında uygulamayı da içermesi, meslek pratiği ile iç içe olması mesleğe hazırlanan öğrencilerin olgunlaşmasında önemlidir. Bu noktada bahsedilen değişken bilinç düzeyine yönelik eğitim programında düzenlemelerin yapılması önerilmiştir. Bireylerin fizyolojik, psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir adım olan ve doğru bir kararla yapılan çalışma alanı tercihi kişinin ileriki mesleki yaşamındaki başarısını arttıracak; bireysel başarıları yanında yapılı çevrenin, inşaat sektörünün başarısında da etkili olacaktır.

Gelecek Araştırmalar

Mimarlık meslek pratiğinde ihtiyaç duyulan uzmanlık alanlarının tespiti ve bu uzmanlık alanlarındaki eksikliklere yönelik olarak eğitim sürecinde öğrencileri yönlendirmek önemlidir. Bu çalışmada mimarlık mesleğine yönelik gelecek araştırmalar için elde edilen en önemli veri öğrencilerin ilk yıllarından itibaren alan sorgulamasının yapılmasıdır. Bu hem doğru yönlendirme hem de piyasanın ihtiyacını karşılaması açısından önemlidir. Ayrıca

taşradan gelen öğrencilerin mezuniyet sonrasında iş hayatlarını sürdürmek için yeniden taşraya dönmeyi istememe nedenlerinin araştırılması da mezuniyet sonrası öğrencilerin dengeli bir biçimde dağılım göstermelerine katkı sağlayacaktır. Bunlara ek olarak, lisans eğitimlerini tamamlamak üzere olan öğrencilerin kendilerini *çok iyi* olarak değerlendirmemeleri de meslekte yetersizlikle mi, özgüvensizlikle mi veya kendilerini test etme imkânı bulamamaları ile mi ilgilidir sorusunu beraberinde getirmektedir. Bu konunun sebeplerinin araştırılması gelecek çalışmalar için önemli bir pedagojik problem alanı oluşturmakta ve öğrencilerin kendini keşfetmesi için önem arz etmektedir. Sonuç olarak, mimarlıkla ilişkili sektörlerde uzmanlık alan ihtiyaçlarının tespit edilmesi önem arz etmektedir. Böylece eğitim ile meslek pratiği arasında arz-talep ilişkisi gerçekleştirilmiş olacak, eğitim programlarının da bu araştırmalara dayanarak geliştirilmesi sağlanacaktır.

Kaynaklar

- Aycı, H., & İlerisoy, Z. Y. (2018). Mimarlık eğitimi meslek pratiğinin simülasyonu olmalı mı?: Akademi, büro ve şantiye alanlarında yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi ile bir değerlendirme. *Online Journal of Art and Design*, 6 (5), 293-314.
- Brady, D. A. (1996). The education of an architect: Continuity and change. *Journal of Architecture Education*, 50(1), 32-49.
- Brown, R. & Yates, S.M. (1996). Between myth and reality: The architect's self image. N. Çağlar (Ed.). *Re-Integrating Theory & Design in Architectural Education* içinde, Ankara: Nurol.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erbil, Y. (2009). Geçmişten günümüze mimar profilinde meydana gelen değişim-dönüşüm ve mimarlık eğitimine yansımaları. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(1), 58-67.
- Freely, J. & Burelli, A. R. (1992). *Sinan- Architect of Suleyman the Magnificent and the Ottoman Golden Age*. London: Thames and Hudson.
- Ghonim, M. & Eweda, N. (2018). Investigating elective courses in architectural education. *Frontiers of Architectural Research*, 2-22.
- Güzer, A. (2018, Kasım 11). Bireysel görüşme.

- Habraken, N. J. (1996). What use theory? Questions of purpose and practice. N. Çağlar (Ed.), *Re-Integrating Theory & Design in Architectural Education* içinde, Ankara: Nurol.
- Johnson B. T., & Gunderson D. E. (2010). *Educating students concerning recent trends in AEC: A survey of ASC member programs Associated Schools of Construction Annual International Conference*. Boston: Wentworth institute of Technology.
- King, R. (2010). *Brunelleschi'nin kubbesi: Floransa'daki büyük katedralin hikayesi*. İstanbul: Yem.
- Kurt, H. (2004). Mesleki eğitimde işletmelerin ve eğitim kurumlarının yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Mercek*, 9(35), 65-69.
- Levitt, R. (2007). CEM research for the next 50 years: maximizing economic, environmental, societal value of the built environment. *ASCE Journal of construction engineering and management*, 133(9), 619-628.
- McGrawHill (2009). *Smart Market Report*. The business value of building information modeling: getting building information modeling to the bottom line.
- Neciboğlu, G. (2013). *16. Yüzyıl bağlamında Sinan, Sinan Çağı Osmanlı İmparatorluğu'nda mimari kültür*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Oluwatayo, A. & Amole, D. (2013). Ownership, Structure and Performance of Architectural Firms. *Frontiers of Architectural Research*, 2, 94-106.
- Özbay, H. (2018, Ekim 24). Bireysel görüşme.
- Özmen, F. (2007). Quality by/in/for Design; A systematic approach towards an architectonic education. *Design Train Congress Trailer I, Amsterdam*, 35-45.
- Tafari, M. (1969). *Towards a critique of modern ideology*, Architecture Theory Since 1968, M. Hays (Ed.), *Architecture Theory Since 1968* içinde. Boston: MIT.
- Tanyeli, U. (2017). *Mesleği Yeniden tarif etmek: Metropolleşen dünyada mimarın rolleri, yıkarak yapmak: Anarşist bir mimarlık kuramı için altlık*. İstanbul: Metiş.
- UIA (2004). *UIA Belgeleri*. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası.
- Ünlü, A. (2006). Mimarlık ve Eğitim Kurultayı'nın Ardından: Mimarlıkta Uzmanlaşma, *Mimarlık*, 328.
- Vitruvius (1960). *The ten books on architecture*. (M. H. Morgan, Çev.). New York: Dover.